

ОЛІМПІЙСЬКА ТЕМАТИКА
В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
(НА ПРИКЛАДІ ІV ЗИМОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР
У ҐАРМІШ-ПАРТЕНКІРХЕНІ 1936 РОКУ)

---

*“Нехай починається боротьба, що кріпить
тіло і духа і виходить на славу народу,
який змаговики заступають.
Нехай зашелестить олімпійський прапор
і нехай запалає олімпійське полум'я,
щоби щире порозуміння зблизило народи до себе...”¹*

У кінці ХІХ – на початку ХХ ст. українці, культурний розвиток яких суттєво зумовлювався внутрішніми соціально-політичними та культурними тенденціями двох імперій – Австро-Угорської та Російської, зацікавилися олімпійською ідеєю під час їх долучення до олімпійського руху (з утворенням НОК-ів та участю 1912 р. у V Олімпійських іграх у Стокгольмі (Швеція)). Свідченням цього стало обговорення олімпійської тематики в середовищі української інтелігенції на сторінках преси².

Упродовж першої третини ХХ ст. в Галичині в українській періодиці були опубліковані численні замітки, повідомлення, статті, роздуми з олімпійської тематики. Серед авторів цих перших матеріалів можемо назвати відомих дописувачів та журналістів того часу: Івана Боберського, Миколу Масюкевича, Степана Гайдучка, Тараса Франка, Едварда Жарського та ін. Особливе місце серед цих публікацій займають статті професора Івана Боберського, особливо його репортажі з зимових та літніх Олімпійських ігор 1936 р.

Олімпійська тематика посіла значне місце в працях Івана Боберського ще до Першої світової війни. У цей час його знали в Галичині та за її межами як основоположника української тіловиховної і спортової традиції (організатор, фундатор, теоретик і практик), педагога, журналіста, організатора, громадського діяча, розробника української спортової та військової термінології тощо³. У багатьох своїх публічних виступах та публікаціях він апелював до олімпійських ідей, досягнень олімпійців тощо. Завдяки статтям Івана Боберського на сторінках української сокільської преси “Сокільські Вісти”, “Вісти з Запорожжя” та “Календаря “Вістий з Запорожжя” на 1914 рік” ще перед Першою світовою війною українці Австро-Угорщини змогли краще ознайомитись з ідеями міжнародного олімпійського руху та його змаганнями – Олімпійськими іграми⁴. Іван Боберський мав сподівання на участь спортсменів незалежної України в цих престижних міжнародних змаганнях. Однак його мрія за життя так і не збулася.

В українській історіографії про поїздку Івана Боберського на ІV зимові Олімпійські ігри в Гарміш-Партенкірхені 1936 р. та її результати є лише фрагментарні згадки. Їх натрапляємо у навчальному посібнику “Великий спорт і мас-медіа” Мар’яна Жита-

Іван Боберський на лещетарській (лижній) прогулянці у Вінніпезі. Світлив (фотографував) Г. Павлюк. 1932 р.

ського товариства “Сокіл” (“Сокільські Вісти”, “Український Сокіл”), часопис “Діло”, спогади Степана Шаха¹⁰.

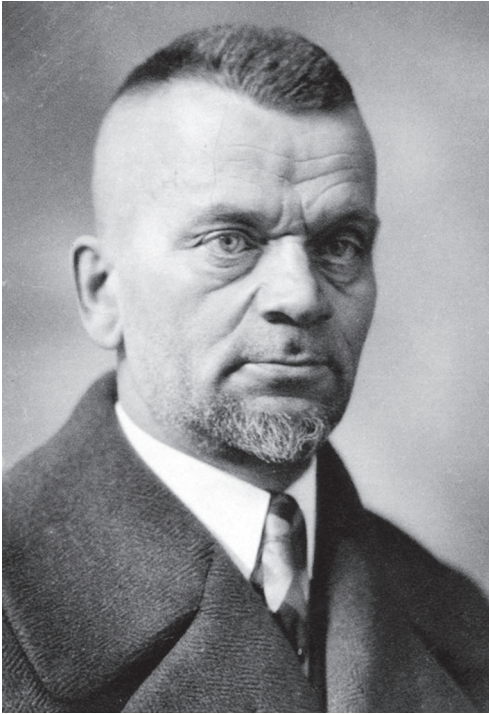
З огляду на те, що чимало фактів з біографії Івана Боберського подаються з помилками, перекрученнями або відсутні у довідкових виданнях, які вийшли в Україні та за кордоном, нижче подано основні віхи життя цієї видатної постаті української історії ХХ ст. Отож, Іван Боберський народився 14 серпня 1873 р. у селі Доброгостів на Дрогобиччині в багатодітній священичій родині (батько – о. Микола Боберський, мати – Анна-Домініка з родини Козаневич). У 1891 р. закінчив самбірську гімназію. У 1891–1899 рр. навчався в університетах Львова і Граца, де здобув фах учителя німецької мови і спеціаліста з фізичного виховання. 1900–1901 рр. – учитель німецької мови і гімнастики дрогобицької гімназії. 1901–1918 рр. – учитель, а згодом і професор (1905) німецької філології і гімнастики (руханки), завідувач німецькомовної бібліотеки Академічної гімназії (1901–1918) та її філії (1906–1914 рр.) у Львові та гімназії сестер Василянок у Львові (1906–1914). У цей період – учитель і наставник перших українських фахівців з фізичного виховання і спорту, теоретиків і практиків – Степана Гайдучка, братів Тараса і Петра Франків, Дарії Білинської (Навроцької), Оксани Федів (Суховерської), Олександра Тисовського та ін. Популяризатор нових видів спорту в краї. Розробник української тіловиховної та спортивної термінології (копаний м’яч, гаківка,

рюка⁵; монографії Оксани Вацеби “Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні”⁶ та її статтях⁷; листівках та публікації в газеті “Країна спорту” Андрія Сова та Ярослава Тимчака, присвячених 140-річчю Івана Боберського⁸. Спробу проаналізувати особливості повідомлень Івана Боберського 1936 р. у часописі “Діло” зробила В. Житарюк, акцентувавши увагу на жанрових, композиційних, лексичних, тематичних особливостях та визначивши рівень журналістської майстерності Івана Боберського⁹. Незважаючи на появу цих та інших публікацій, комплексне дослідження участі Івана Боберського як журналіста на ІV зимових Олімпійських іграх в Гарміш-Партенкірхені відсутнє. З огляду на такий стан справ підготовлено пропонувану статтю.

Джерельною основою для дослідження послужили документи Центрального державного історичного архіву України у Львові (фонд 312 (“Українське спортивне товариство “Сокіл-Батько”, м. Львів”), фонд 366 (“Боберський Іван (1873–1947), педагог, організатор, українського спортивного руху в Галичині та за кордоном, голова товариства “Сокіл-Батько” у Львові, професор”)), видання україн-

лещетарство та ін.). У 1901 р. вступив до українського гімнастичного товариства “Сокіл” у Львові, де займав посаду другого заступника голови. 1901 р. – один з організаторів діяльності учительського кружка руханки при українському гімнастичному товаристві “Сокіл” у Львові. 1901–1914 рр. – голова учительського кружка руханки при українському гімнастичному товаристві “Сокіл-Батько” у Львові. 1904–1914 рр. – автор перших українських теоретико-методичних праць присвячених різним аспектам фізичного виховання: “Забави і гри рухові” (1904), “Забави і гри рухові. Часть II. Вісімнайцять гор мячевих” (1905), “Забави і гри рухові. Часть III. Копаний мяч” (1906), “Впоряд” (1909), “Забави і гри рухові. Ч. IV. Ситківка” (1909), “Свобідні вправи для пожарних соколів” (1909), “Правила до гаківки” (1910), “Лавчина і щєблівка” (1910), “Нові шляхи до тілесного виховання” (1911), “Прорух” (1912) та ін. 1906 р. – засновник на базі Академічної гімназії Українського спортивного кружка (УСК) – першого осередку розвитку і популяризації спорту в навчальних закладах українців Галичини. 1908–1918 рр. – голова українського гімнастичного товариства “Сокіл” (з 1909 р. – “Сокіл-Батько”) – керівного осередку українського сокільського руху. Брав участь у багатьох міжнародних форумах, зокрема 1910 р. – учасник III-го Міжнародного конгресу в Парижі, присвяченого питанням шкільної гігієни. 1911 р. – ініціатор створення першого спортивного товариства студентів вищих шкіл “Україна” у Львові, натхненник створення української скаутської організації “Пласт”, ініціатор та організатор викупу земельної ділянки у Львові для створення українського руханково-спортивного майдану (“Український город”), ініціатор запровадження українських національних першостей – комплексних спортивних змагань – “Запорозьких Ігрищ” (Львів, 1911 р., 1914 р.). 1911 і 1914 рр. – організатор та очільник Краєвих здвигів – українських сокільських та сокільсько-січових злетів у Львові. 1912 р. – організатор та очільник участі делегації українських соколів у Всесокільському злеті у Празі. 1909–1914 рр. – засновник і редактор українських спортивних видань – “Сокільські Вісти”, “Вісти з Запорожа”, “Пластовий Табор” тощо. У першій половині XX ст. – автор численних публікацій (підписувався також криптонімами “Оси”, “Оеи”, “Оей”, “Рек”, “Б. Б.”, “Бб”, “І. Б-кий” тощо) в українській та іноземній періодиці, журналах, альманахах, календарях, енциклопедіях, зокрема “Америці”, “Вістях з Запорожа”, “Ділі”, “Життя і знання”, “Народному Слові”, “Свободі”, “Сокільських Вістях”, “Спорті”, “Змагу”, “Українському Соколі” тощо. В роки Першої світової війни (1914–1918 рр.) – діяльний член та скарбник Бойової управи Українських січових стрільців (з 1917 р. – Центральної управи УСС). 1914–1915 рр. – член Головної української ради. 1915–1916 рр. – член Загальної української ради. 1918–1919 рр. – референт пропаганди Письменичого відділу в Державному секретаріаті військових справ Західноукраїнської Народної Республіки. 1919–1920 р. – повноважний представник ЗУНР у США, з 1920 р. – у Канаді. 1922–1924 рр. – секретар представництва ЗУНР у Канаді. 1924–1931 рр. – керівник українського відділу корабельної компанії “Кунард” у Канаді. 1924–1947 рр. – діяльний член Товариства опіки над переселенцями імені святого Рафаїла у Канаді та Українського народного союзу. 1928 р. – востаннє відвідує Львів, де проводить низку зустрічей з діячами українських громадських організацій. 1932 р. – ініціював створення бібліотеки у Вінніпезі, яку згодом назвали “Канадійська бібліотека ім. Івана Боберського”. 1932–1947 рр. – проживав у словенському містечку Тржич родом з якого походила його дружина Йосифина Поллак. Там 17 серпня 1947 р. помер і похований у родинному гробівці Поллаків.

Візит Івана Боберського до Львова у 1928 р. тривав 17 днів, з 16 лютого до 3 березня. 19 лютого члени товариства “Сокіл-Батько” влаштували урочисту зустріч Іванові

Поштівка, яку видав Союз українського сокільства за кордоном. На лицевій стороні фотопортрет Івана Боберського – почесного голови (з 1933 р.) цієї організації. Прага, 1934 р.

Боберському у рідній сокільській домівці (вул. Руська, 20) – “Привітний поранок в честь професора Івана Боберського б[увшого] голови Сокола-Батька, який приїхав з Канади”. У записках і документах цієї зустрічі Івана Боберського величають не інакше як “Дорогим Гостем”, “Учителем”¹¹. Після урочистої зустрічі та привітальних промов, до слова запросили Івана Боберського. Прикметно, що він почав і завершив свою промову темою Олімпійських ігор (1928 р., під час приїзду Івана Боберського до Львова, відбувалися II зимові Олімпійські ігри в швейцарському містечку Санкт-Моріц). На прикладі провідних, “державних” народів Іван Боберський знову намагався показати галицьким українцям, окупованим Польщею, як спорт може загартувати і згуртувати націю. Він порівняв суспільство з “дружиною гравців гаківки” (хокею), а політичне суперництво народів – з “великою гаківкою”. Іван Боберський закликав до праці і дисциплінованості, до приготування до нових “змагань”, які ще чекають попереду українців. У завершальних словах він теж пророче сказав: “Бажаю Вам, щоб Ви розуміли бажання Старшини, і щоб Ви всі дорозумівалися

власних обов’язків, як хоронити своє життя від погибелі, як розвивати свою витривалість. Тоді вийдемо не лише рівними, але переможцями, а на альпійських вершинах залопотить у воздух наш прапор і загомоніють сурми гимном нашої перемоги!” (завдяки професору Степанові Гайдучку, текст промови записав скорописець Михайло Тріль). Закінчивши промову, Іван Боберський підійшов до столу і підніс угору булаву, наче закликаючи усіх до походу.

У 1936 р. Іван Боберський мав змогу особисто побувати на зимових та літніх Олімпійських іграх: у лютому – IV зимових Олімпійських іграх в Гарміш-Партенкірхені (Німеччина), а в серпні – Іграх XI Олімпіади в Берліні (Німеччина). Про це засвідчують його численні журналістські репортажі та листування з провідними діячами українського сокільства в Празі, Берліні та Львові, насамперед професором Степаном Гайдучком та Миколою Масюкевичем.

IV зимові Олімпійські ігри в Гарміш-Партенкірхені викликали жваве зацікавлення міжнародної громадськості. Ця грандіозна подія привернула до себе увагу журналістів у багатьох куточках світу. З метою їх всебічного висвітлення у Гарміш-Партенкірхен прибули кореспонденти провідних світових газет, журналів та видавництва.

Зацікавлення цією подією виявили й українці у Львові. Зокрема, провідний український часопис того часу “Діло” (виходив друком з 1880–1939 рр., у 1922–1939 рр. – щоденно)¹². Зрозуміло, що для здійснення такої кореспондентської роботи потрібні

були люди, які б досконало знали німецьку мову та мали достатній рівень обізнаності в галузі теорії та практики фізичної культури. З огляду на це Іван Боберський був найкращою кандидатурою. Він прекрасно володів німецькою мовою, маючи за спиною університети Львова та Грацу, викладання німецької мови та завідування бібліотекою, яка містила німецькомовну літературу, в дрогобицькій гімназії (1900–1901 рр.), Академічній гімназії у Львові (1901–1918 рр.) та гімназії СС Василянок у Львові (1906–1914 рр.). Іван Боберський також був фахівцем з фізичного виховання і спорту. Його вважали загально визнаним авторитетом з фізичного виховання і спорту в українському середовищі і цілком заслужено ще за життя називали “Батьком українського сокільства”, “Вчителем”, “Провідником”, “Апостолом фізичного виховання”, “Тіловиховним авторитетом”, “Сокільським Батьком”, “Батьком українського тіловиховання” тощо. Редакція часопису “Діло” фактично “делегувала” професора Івана Боберського на Олімпійські ігри у Гарміш-Партенкірхен як власного кореспондента.

Відомо, що Іван Боберський намагався заагітувати до поїздки на зимові Олімпійські ігри окремих членів українського товариства “Сокіл”, зокрема Миколу Масюкевича, який перебував на той час у Берліні, Степана Гайдучка зі Львова та інших представників старшини “Сокола-Батька” у Львові. З різних причин нікому з них так і не вдалося прибути до Гарміш-Партенкірхена¹³, однак збереглися їхні листи до Івана Боберського з проханням про репортажі з Олімпійських ігор. Підтвердженням цього є лист Степана Гайдучка до Івана Боберського, датований 24 січня 1936 р.: “До Гарміш-Партенкірхен не можу виїхати, хоч відпустка була би можлива, за це може загляну до Берліна [йдеться про Ігри XI Олімпіади. – А. С.] оскільки моє економічне положення дозволить. Мені бо бачте треба би в дві особи їхати. Інакше Дануся [йдеться про доньку Степана Гайдучка. – А. С.] вже перед самою смертю мені би дорікала. Не забудьте однак написати для “Сокільських Вістей” а передовсім до “Діла” (ні одні ні другі Вам за це не заплатять) короткого фейлетона. До “Сокільських Вістей” можна і довшого, бо думаю що використають і видрукують. Щире Гаразд! [Степан Гайдучок]”¹⁴. Відомо, що цей лист Іван Боберський отримав 27 січня, а лист-відповідь адресував 29 січня¹⁵.

Іван Боберський перебував у Гарміш-Партенкірхені усі дні проведення змагань упродовж 6–16 лютого 1936 р. Завдяки різним джерелам вдалося встановити, що він приїхав 1, а поїхав 18 лютого. Про першу дату свідчить його поштівка, адресована керівництву товариства “Сокіл-Батько” у Львові. У поштівці-привітанні Іван Боберський зазначав: “Привіт з Олімпійських Снігових Змагань. Сила волі рішає про судьбу чоловіка і народу. Сили волі треба щоб розятрити, щоб не тліла лише, але щоб палала. Щиро здоровлю. [Іван Боберський]”¹⁶. Цей текст було опубліковано у другому числі органу українського сокільства “Сокільські Вісти”, яке побачило світ у лютому 1936 р.¹⁷ Підтвердженням цього є також лист з Берліна Миколи Масюкевича до старшини товариства “Сокіл-Батько”, датований 7 лютого 1936 р.¹⁸. Про другу дату – 18 лютого – стаття під назвою “Змаги в Ga-Ra. Розмова з українським совгарем Романом Турушанком”, опублікована в часописі “Діло” 3 березня 1936 р.¹⁹ та лист Миколи Масюкевича до старшини товариства “Сокіл-Батько”, датований 25 лютого 1936 р.²⁰.

Перебування у Гарміш-Партенкірхені для Івана Боберського полягало в ознайомленні з програмою Олімпійських ігор, місцевими традиціями, перегляді спортивних змагань та опрацюванні різнопланових матеріалів на олімпійську тематику. Він вставав вдосвіта і працював до пізнього вечора. Іван Боберський уважно спостерігав за змаганнями і ретельно фіксував кожну дрібницю. При цьому він все акуратно та докладно записував олівцем на аркушах паперу. Один за одним у часописі “Діло” з’яв-

Український атлет совгар (ковзаняр) Роман Турушанко, що брав участь у IV зимових Олімпійських іграх у німецькому Гарміш-Партенкірхені у складі збірної команди Румунії.

Світливець (фотограф) Іван Боберський. Гарміш-Партенкірхен, 17 лютого 1936 р.

Скакало 8 німців, 7 чехословаків (4 з них з німецькими назвищами), 6 норвежців, 5 американців, 4 фінці, 3 шведи, 3 канадійці, 3 поляки, 2 японці, 2 італійці, 1 румун. [...]

В другій половині порядку повторило 38 лещетарів скоки з меншим або більшим осягом. Швед Еріксон Свен осягнув при другім скоці 81 метрів. Це був найдовший скок на цих змаганнях в неділю дня 2-го лютого 1936 р.

Найспокійніше, з легким вилетом скачуть шведи, норвежці і фінці. Американці скачуть цілковито норвеським стилем. Канадійцям виходить зіскок дуже безпечно. Інші лещетарі стараються зблизити до легкості і спокою скандинавських лещетарів.

Сірі тумани на ліво прорідили – лишилася поперечна смуга над темними лісами, які появилися перед нашими очима – але вже припорошені снігом. Там падав олімпійський сніг. Сиві мряки закривали ще верхи – перемінялися у снігові хмари. Зимніло. Добрий знак! Треба олімпійського, білого, іскристого снігу, і тут в долині, бо оба містечка Гарміш і Партенкірхен (Га-Па) приготуються до Олімпійських Зимових Змагань, які зачинаються 6-го лютого, а потревають до 16. лютого. А це нині була неначе генеральна проба перед премієрою. Лещетарі змірили свої сили, судді запізна-

лялися репортажі Івана Боберського про перебіг олімпійських змагань.

Свій перший журналістський репортаж “Змаги в Га-Па” Іван Боберський опублікував 6 лютого 1936 р. у львівському часописі “Діло”. Для кращого розуміння стилю і змісту, ось кілька уривків з нього:

“Гарміш-Партенкірхен, 2. лютого.

Східцями, що йдуть наскісь, то знову у право, далі вліво, то знову просто вгору, ступають лещетарі, що мають скакати на великій скічні.

Всі в тяжких черевиках з окутими підшвами. Несуть самі свої лещети, або мають когось, що несе їх. Ступають непевно, сніг мокрий і невідно виходити. Дрібний дощ кропить. Але великі голосники, розміщені по великім просторі між ступеницями оголошували вже від 1-ої години вполудне: “Скоки на великій олімпійській скічні”. [...]

Година 2.25. Змаги почало 4 німецьких скакунів. На вежі появилося на жовтявій таблиці електричне засвічене число скакуна, заки минав скок. По скоці видно було на рожевій таблиці електрично освічене число метрів, який довгий скок. Коли німці почали чергу, з третьої вежі загомоніла мелодія німецького гимну, мелодія знана перед війною як австрійський гимн.

Опісля скакали представники інших народів. [...] Видці плещуть. [...]

лися з їхніми прикметами і осягами і зможуть безпечніше висказати свою остаточну оцінку. [...]

В годині 8.25 відпливала маса сходами і воротами від скічні в місто. Дощ пустився знову і я зайшов під парасолем на пошту, щоби Вам переслати привіт і цей опис”²¹.

Фейлетони Івана Боберського в часописі “Діло” “розворушили” українське спортове середовище. Українці із зацікавленням перечитували подані публікації. У листі Степана Гайдучка до Івана Боберського, датованому 8 лютого 1936 р. з цього приводу повідомлялося: “Високоповажаний Пане Професоре! Галичане здуріли одержавши Ваші привіти. “Діло” з Вашим описом вислав я до Тіржіча [від 1932 р. Іван Боберський з дружиною Йосифиною проживав у цьому словенському містечку. – А. С.] так, як Ви поручили. У нас з олімпійським снігом також мороз і сніг. [...]”²².

Як з’ясувалося напередодні й під час ІV зимових Олімпійських ігор у Гармш-Партенкірхені, у складі національних олімпійських збірних команд окремих держав були спортсмени українського походження. Для українців такі прецеденти мали надзвичайне значення і вони виявляли особливе зацікавлення їхньою участю в Олімпіаді. Тому окремим завданням для себе Іван Боберський постановив відстежувати їхні спортивні виступи та організувати, якщо це можливо, з ними журналістські зустрічі.

У вже згаданому листі Степана Гайдучка до Івана Боберського від 8 лютого 1936 р. знаходимо: “Пішло Вам і Ваш текст є там [Роман] Турушанко в Гармш. Це совгун-буковинець [ковзаняр. – А. С.] з Черновець. Так повідало “Діло”²³. Для “Сок[ільських] Вістей” пішліть яку знимку. Гаразд! [Степан Гайдучок]”²⁴.

А в наступному листі Степана Гайдучка, датованому 12 лютим 1936 р., зазначено: “Ваші програмки одержав і щиро дякую за пам’ять з цього місяця куди мене тягнуло та виїхати не міг. До Ga-Pa я післав Вам картку повинні б Ви її в час дістати та й знайти [Романа] Турушанка (в програмці Tugusanke) з Черновець, що репрезентував Румунію в штучній їзді на леді. “Діло” видрукувало по нині два Ваші описи з Ga-Pa²⁵ і я по Вашим вказівкам післав по 3 примірники до Тржіча. [...] Писав Др [Микола] Масюкевич до “С[окола]-Б[атька]”²⁶, що Ви відвідаєте його і обговорите справи звязані з олімпійськими ігрищами”²⁷. Іванові Боберському вдалося 16 лютого зустрітися з Романом Турушанком, а 17 лютого записати з ним інтерв’ю, яке було опубліковане 3 березня 1936 р. у часописі “Діло”, та зробити світліну (фотографію) українського спортсмена²⁸. В інтерв’ю, окрім іншого, зазначалося: “Олімпійські змагання закінчились роздачею медалів при світлі смолоскипів і штучних огнів. Від ходанини повних 16 днів боліли мене ноги, та я перейшов на другий, 17-го лютого ще чотири кілометри, щоб дістатись на вулицю Бургакер 1. [...] Опинився я в їдальні “Синього Грозна” і замовив снідання. Небавом прийшов п. [Роман] Турушанко із своєї кімнати: в сірім светрі, середнього зросту, стрункої постави, волосся чорняве, гладко причесане, лице повздовжнє, очі живі, темняві, рухи і розмова спокійні. [...] Ми вийшли оба на вулицю. Я зняв п. [Романа] Турушанка на тлі олімпійської оповістки [йдеться про олімпійський плакат. – А. С.]. Наша розмова перейшла на Чернівці і Львів. Ми йшли вулицею Гінденбурга, де дома ще не відчули, що олімпійські змагання скінчились. Вони пишались чатинними вінцями, червоними прапорцями із ломаним чорним хрестом у білім кружку з білими прапорами із олімпійським знаком”²⁹. До речі, за успішний виступ на ІV зимових Олімпійських іграх, міністерство освіти Румунії відзначило Романа Турушанка “Медалею культури спорту”³⁰.

Аналіз опублікованого інтерв'ю дав можливість точно датувати світлину Романа Турушанка, виконану “Батьком українського тіловиховання”. Відомо, що Іван Боберський передав цю світлину Миколі Масюкевичу для архіву Союзу українського сокільства за кордоном у Празі. Ті, зі свого боку, опублікували її в березні 1936 р. у сокільському часописі “Український Сокіл”³¹. Під світлиною містився підпис такого змісту: “Буковинський українець Роман Турушанко, мистець-совгар учасник IV. Олімпійських Міжнародніх Зимових Ігор (6–16.II.1936) в Гарміш-Партенкірхені (Баварія). Світлив І. Боберський”³².

Під час перебування на Олімпійських іграх, олімпійська тематика жваво обговорювалася Іваном Боберським у листуванні з багатьма громадськими та культурними діячами того часу. Серед них, зокрема українські сокільські діячі, які проживали у Чехословаччині, Німеччині та Польщі. Так, у листуванні Івана Боберського і Степана Гайдучка з Гарміш-Партенкірхена з'являється тема опрацювання української спортивної термінології, формування якої у той час продовжувалося в українському середовищі. В одному з листів Степана Гайдучка до Івана Боберського, датованому 25 лютим 1936 р., знаходимо: “Високоповажаний Пане Професоре! Ви певне вже вернули в Тржич, де словінці нарікають що їм накидають сербську і хорватську літературу. Дивуйтеся “Ділови”, що вжило [термін] “скічня”, “змаги” і т. д. Наших українців треба вперед замкнути всіх [...] і не випустити скорше аж самі погодяться що до мови і правопису. Тоді перестануть нас всіх щороку переучувати. Це саме “Діло” минулого року вживало на “скочся” слова “відбивня”. Самі його придумали і я став його вживати. А тепер бачте з “відбивня” дійшли до “скічня”. Ваші уваги я їм попередньо одним з членів редакції передав. Не псуйте собі тим душевного настрою це ще ненайбільша їхня похибка”³³.

Підсумком перебування Івана Боберського на IV зимових Олімпійських іграх в Гарміш-Партенкірхені стали його статті, надруковані на сторінках часопису “Діло” під назвами: “Змаги в Га-Ра”³⁴, “Змаги в Га-Ра. Перший день Ігрищ”³⁵, “Змаги в Га-Ра. (Третій лист)”³⁶, “Змаги в Га-Ра. (IV. Олімпійські Зимові Змагання)”³⁷, “Змаги в Га-Ра. Розмова з українським совгарем Романом Турушанком”³⁸. Ці репортажі-фейлетони стали першими ластівками української журналістики в площині висвітлення проблематики міжнародного олімпійського руху для українців Галичини та діаспори.

На означення Олімпійських ігор сучасності Іван Боберський у публікаціях та листах використовував свою термінологію: “Олімпійські Снігові Змагання”, “Олімпійські Зимові Змагання”, “Ігрища”, інколи “Олімпійський Здвиг”. Слово “Ігрища”, яке чи не найбільше вживав тоді Іван Боберський, зустрічається у період існування Київської Русі³⁹. На початку ХХ ст. він, як голова товариства “Сокіл-Батько”, дав поштовх для проведення комплексних національних спортивних змагань українців, що отримали назву “Запорозькі Ігрища”. Перші такі змагання відбулися 15–16 жовтня 1911 р., другі – 29 червня 1914 р. у Львові. З того часу літні та зимові “Запорозькі Ігрища” як прообраз Олімпійських ігор сучасності проводилися у Галичині упродовж наступних двох десятиліть.

Своє перебування у Гарміш-Партенкірхені, Іван Боберський зафіксував на багатьох поштівках, які розіслав різним українським громадським організаціям та окремим особам у діаспорі⁴⁰. Так, у часописі Союзу українського сокільства за кордоном “Український Сокіл”, який виходив друком у Празі, повідомлялося: “З IV Олімпійських Зимових Змагань в Гарміш-Партенкірхені послав 3.II.1936 Батько Боберський поздоровлення такого змісту: “Дорогі Побратими! Шлю привіт з Олімпійських Всес-

вітніх зимових змагань. Кожна одиниця збільшує силу цілого народу, як кождий і найменший мяз творить силу тіла. Нехай кождий українець старатиметься стати сильнішим. ІВАН БОБЕРСЬКИЙ”⁴¹.

Після полагодження всіх справ у Гарміш-Партенкірхені Іван Боберський 19 лютого 1936 р. приїхав на один день до Берліна, де зустрівся з Миколою Масюкевичем⁴². Ключовим питанням обговорення була так звана “олімпійська справа” – участь українців на Іграх XI Олімпіади в Берліні. 23 лютого 1936 р. Микола Масюкевич з Берліна у листі до Івана Боберського писав: “Зустріч з Тобою була для мене настільки небуденною подією, що й досі пригадую наші розмови і Твої вислови, завваги, тощо. Дякую Тобі ще раз, що Ти вможливив мені пізнати Тебе особисто”⁴³.

Таким чином, завдяки публікаціям Івана Боберського на сторінках української преси “Діло”, “Сокільські Вісти”, та “Український Сокіл” українці в Галичині та діаспорі ознайомилися через очевидця-українця з ідеями міжнародного олімпійського руху та його змаганнями – IV зимовими Олімпійськими іграми. Ці матеріали привернули увагу до олімпійського руху та спонукали сучасників до ґрунтовнішого вичення питань пов’язаних з олімпійською тематикою. Поїздка Івана Боберського до Гарміш-Партенкірхена, його репортажі, листування та організаційна діяльність у комплексі сприяли тому, що на XI літні Олімпійські ігри, які відбулися у серпні 1936 р. в Берліні, окрім Івана Боберського (про цей епізод біографії автор цієї статті підготував окрему розвідку) поїхав ще один фаховий український журналіст Микола Масюкевич, а олімпійська тематика стала невід’ємною на шпальтах провідних українських газет та часописів Галичини, таких як “Сокільські Вісти”, “Діло”, “Новий час”, “Життя і знання” та ін. Завдяки зусиллям Івана Боберського олімпійська перспектива надалі стала окремою складовою в боротьбі за національне самовизначення та державність українців.

Офіційний плакат IV зимових Олімпійських ігор у німецькому Гарміш-Партенкірхені. 1936 р.

¹ Боберський І. Змаги в Га-Ра. Перший день Ігрищ / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 11 лютого. – Чис. 32 (14280). – С. 2.

² Докладніше див.: Сова А. Олімпійська тематика на сторінках українських сокільських видань на початку ХХ століття / А. Сова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 36–39.

³ Докладніше про життєвий шлях Івана Боберського див.: Сова А. Професор Іван Боберський: життя, присвячене Україні (з нагоди 140-ліття від дня народження) / А. Сова // Плас-

товий шлях. Журнал пластової думки та інформації. – Львів, 2013. – Чис. 3–4 (175–176). – С. 56–58; Сова А. О. Діяльність Івана Боберського в Українській Бойовій Управі в роки Першої світової війни / А. О. Сова // Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події): Збірка матеріалів Міжнародного наукового форуму 26–28 червня 2014 р. – Львів: АСВ, 2014. – С. 47–50; Сова А. Військово-політична діяльність Івана Боберського в роки Першої світової війни / А. Сова // Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів: [зб. наук. статей]. – Львів: ПП Сорока Т. Б., 2014. – Вип. 4. – С. 90–100; Сова А. Внесок Івана Боберського у становлення організації “Пласт” / А. Сова // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць. – Львів, 2014. – Вип. 15. – С. 85–95; Сова А. Іван Боберський: формування української тіловиховної традиції в Академічній гімназії у Львові в першій чверті ХХ століття / А. Сова, Я. Тимчак // Новітня доба / [відп. ред. Ігор Соляр]; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – Вип. 2. – С. 16–26; Сова А. Іван Боберський: біля джерел української тіловиховної і спортової традиції / А. Сова А., Я. Тимчак // Вісник НТШ. Інформаційне видання Світової ради Наукових товариств ім. Шевченка. – Львів, 2016. – Чис. 55 (весна-літо). – С. 61–64; Сова А. Український спортовий кружок у Львові: сфрагістичний аспект / А. Сова // Знак. Вісник Українського геральдичного товариства. – Львів, 2016. – Вересень. – Чис. 70. – С. 4–5; Сова А. Іван Боберський – учитель гімназії в Дрогобичі / А. Сова // Історичні пам'ятки Галичини. Матеріали VI-ї краєзнавчої конференції (4.ІІІ.2016). – Львів, 2016. – С. 192–197; Сова А. Діяльність Івана Боберського у Представництві ЗУНР у Канаді / А. Сова // Матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції “Проблеми дослідження українського визвольного руху ХХ століття (до 75-річчя Поліської Січі та 95-річчя Другого зимового походу)” / За заг. ред. проф. Г. М. Стародубець. – Житомир: “Полісся”, 2016. – С. 36–40 та ін.

⁴ Докладніше див.: Сова А. Олімпійська тематика на сторінках українських сокільських видань на початку ХХ століття / А. Сова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 36–39.

⁵ Житарюк М. Г. Великий спорт і мас-медіа. Методичні вказівки до спецкурсу для студентів денного, заочного та екстернатного навчання факультетів журналістики спеціалізації “Міжнародна журналістика” / М. Г. Житарюк. – Львів, 1997. – 12 с.; Житарюк М. Г. Великий спорт і мас-медіа. Текст лекцій / М. Г. Житарюк. – Львів: Світ, 1997. – 84 с.

⁶ Вацеба О. М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. М. Вацеба. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 232 с.

⁷ Наприклад див.: Вацеба О. М. Українські спортсмени в Західній Україні / О. М. Вацеба // Енциклопедія олімпійського спорту України / За редакцією В. М. Платонова. – К.: Олімпійська література, 2005. – С. 100–105.

⁸ Рік Івана Боберського у Львівській області. З нагоди 140-річчя від дня народження Батька українського тіловиховання. Листівка / Авт.: Ярослав Тимчак, Андрій Сова. – Львів: ЛДУФК, 2013. – Вип. 9. – 2 с.; Іван Боберський – Батько українського тіловиховання. Листівка / Авт.: Ярослав Тимчак, Андрій Сова. – Львів: ЛДУФК, 2013. – Вип. 10. – 2 с.; Сова А. Батько українського тіловиховання Іван Боберський: віхи життя / А. Сова, Я. Тимчак // Країна Спорту. Студентський часопис ЛДУФК. Спецвипуск: Рік Івана Боберського на Львівщині. – Львів, 2013. – [25 листопада]. – С. 2 та ін.

⁹ Житарюк В. Іван Боберський – спортивний журналіст (на прикладі матеріалів на олімпійську тематику в “Ділі”) / В. Житарюк // Вісник Львівського університету. Серія журналістика. – Львів, 2006. – Вип. 29. – С. 139–141.

¹⁰ Шах С. Львів – місто моєї молодости. (“Цісарсько-Королівська Академічна Гімназія”) / С. Шах. – Мюнхен: В-во “Християнський Голос”, 1956. – Част. III. – 362 с.

¹¹ Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДА України у Львові). – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 86. – Арк. 15–18; Відвідини з Канади // Сокільські Вісті. Орган українського сокільства. – Львів, 1928. – Квітень. – Чис. 4. – С. 4–11.

¹² Романюк М. М. Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: у 3 т. / М. М. Романюк, М. В. Галушко. – Львів: Світ, 2001. – Т. 1: 1848–1900 рр. – 744 с.; Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: у 3 т. / Упорядники: М. М. Романюк, М. В. Галушко. – Львів: Світ, 2002. – Т. 2: 1901–1918 рр. – 692 с.; Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: у 3 т. / Упорядники: М. М. Романюк, М. В. Галушко. – Львів: Світ, 2003. – Т. 3. – Кн. 1: 1920–1928 рр. – 912 с.; Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: у 3 т. / Упорядники: М. М. Романюк, М. В. Галушко. – Львів: Світ, 2003. – Т. 3. – Кн. 2: 1929–1939 рр. – 928 с.

¹³ ЦДІА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 3–3 зв.

¹⁴ ЦДІА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 34.

¹⁵ ЦДІА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 34.

¹⁶ ЦДІА України у Львові. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 86. – Арк. 87–87 зв.

¹⁷ Боберський І. Привіт із Олімпійських Снігових Змагань / І. Боберський // Соکیلські Вісти. Орган українського сокілства. – Львів, 1936. – Лютець. – Чис. 2. – С. 3.

¹⁸ ЦДІА України у Львові. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 11.

¹⁹ Боберський І. Змаги в Га-Ра. Розмова з українським совгарем Романом Турушанком / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 3 березня. – Чис. 48(14296). – С. 2.

²⁰ ЦДІА України у Львові. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 29.

²¹ Боберський І. Змаги в Га-Ра / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 6 лютого. – Чис. 28(14276). – С. 2–3.

²² ЦДІА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 1–1 зв.

²³ Йдеться про публікацію: Українці в Гарміш-Партенкірхен // Діло. – Львів, 1936. – 8 лютого. – Чис. 30(14278). – С. 7. У ній зазначалося наступне: “Крім проф. Івана Боберського, який приїхав до Гарміш-Партенкірхен з Югославії (де тепер живе постійно) і якого цікавий репортаж читачі “Діла” мали нагоду прочитати в ч. 28 з 6. [лютого] ц[ього] м[ісяця], прибув на Зимову Олімпіяду також український мистець-лижвар з Чернівців Роман Турушанко. З Гарміш прислав він одному своєму товаришеві картку такого змісту: “Я добре сюди приїхав, усе в найліпшому порядку. Тут чудово. Шкода, що за мало снігу і що тепло, бо все було б краще. Я сьогодні вже бігав на леді. Дістав я також карту вільного вступу на всі урядження. Порядок у Німеччині подивугідний””.

²⁴ ЦДІА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 1–1 зв.

²⁵ Йдеться про такі публікації: Боберський І. Змаги в Га-Ра / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 6 лютого. – Чис. 28 (14276). – С. 2–3; Боберський І. Змаги в Га-Ра. Перший день Ігрищ / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 11 лютого. – Чис. 32(14280). – С. 2.

²⁶ Йдеться про лист Миколи Масюкевича до старшини товариства “Сокіл-Батько” у Львові, датований 7 лютого 1936 р. Див: ЦДІА України у Львові. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 11.

²⁷ ЦДІА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 35–35 зв.

²⁸ Боберський І. Змаги в Га-Ра. Розмова з українським совгарем Романом Турушанком / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 3 березня. – Чис. 48 (14296). – С. 2.

²⁹ Боберський І. Змаги в Га-Ра. Розмова з українським совгарем Романом Турушанком / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 3 березня. – Чис. 48 (14296). – С. 2.

³⁰ Український спортовий клуб “Довбуш” – Чернівці та український спорт на Буковині 1920–1940 / Під ред. Володимира Карповича і Петра Григоровича. – Чикаго–Балтімор–Філадельфія–Торонто, 1984. – С. 105–106.

³¹ Буковинський українець Роман Турушанко // Український Сокіл. Часопис Союзу Українського Сокілства за кордоном. – Прага, 1936. – Березень. – Чис. 3(18). – С. 3; див. також: Вацеба О. М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. М. Вацеба. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – Вставка без нумерації між 96 і 97 сторінками.

³² Інформація про Романа Турушанка подавалася також у часописах “Діло”, “Сокільські Вісти”. Див.: З. К. Українець на Олімпійських Зимових Ігрищах / З. К. // Діло. – Львів, 1936. –

25 лютого. – Чис. 42 (14290). – С. 7; Українці на Олімпійських Ігрищах // Сокільські Вісти. Орган українського сокільства. – Львів, 1936. – Березень. – Чис. 3. – С. 5 та ін.

³³ ЦДДА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 35 а.

³⁴ Боберський І. Змаги в Га-Ра / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 6 лютого. – Чис. 28 (14276). – С. 2–3.

³⁵ Боберський І. Змаги в Га-Ра. Перший день Ігрищ / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 11 лютого. – Чис. 32(14280). – С. 2.

³⁶ Боберський І. Змаги в Га-Ра. (Третій лист) / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 14 лютого. – Чис. 34(14282). – С. 2–3.

³⁷ Боберський І. Змаги в Га-Ра. (IV. Олімпійські Зимові Змагання) / І. Боберський // Діло. – Львів, 1936. – 19 лютого. – Чис. 37 (14285). – С. 2.

³⁸ Боберський І. Змаги в Га-Ра. Розмова з українським совгарем Романом Турушанком // І. Боберський / Діло. – Львів, 1936. – 3 березня. – Чис. 48 (14296). – С. 2.

³⁹ Тимчак Я. Особливості військово-фізичного виховання в Україні (з найдавніших часів до XIII ст.) / Я. Тимчак // Спорт і національне відродження. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції “Спорт і національне відродження”, присвяченої 120-літтю від дня народження професора Івана Боберського, 14–15 жовтня 1993 р. – Львів, 1994. – Част. I. – С. 98–101.

⁴⁰ ЦДДА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 5.

⁴¹ Боберський І. З IV Олімпійських Зимових Змагань в Гарміш-Партенкірхені // Український Сокіл. Часопис Союзу Українського Сокільства за кордоном. – Прага, 1936. – Січень–лютий. – Чис. 1–2 (17). – С. 4.

⁴² ЦДДА України у Львові. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 11, 22, 24; Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 5, 6.

⁴³ ЦДДА України у Львові. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 6.

Андрій Сова.

Олімпійська тематика в творчій спадщині Івана Боберського (на прикладі IV Зимових олімпійських ігор у Гарміш-Партенкірхені 1936 року).

У статті на основі архівних документів, періодики та спогадів висвітлено маловідому сторінку життєвого шляху і творчого доробку уродженця Дрогобиччини Івана Боберського. Розглянуто його участь як журналіста на IV зимових Олімпійських іграх в Гарміш-Партенкірхені (Німеччина) 1936 р. Звернено увагу на репортажі-фейлетони Івана Боберського в львівських часописах “Діло” та “Сокільські Вісти”, що стали першими ластівками української журналістики в площині висвітлення проблематики міжнародного олімпійського руху для українців Галичини та діаспори.

Andriy Sova.

Olympic Games Questions In Ivan Boberskyi’s Creative Heritage (By an Example of the IV Winter Olympic Games in Garmish-Partenkirkhen in 1936).

In the article a little-known page of life and creative heritage of Ivan Boberskyi, a native of the Drohobych land, is highlighted on the basis of archival documents, periodicals and reminiscences. His accreditation as a journalist at the IV Winter Olympic Games in Garmish-Partenkirkhen (Germany) in 1936 is considered. Attention is drawn to Ivan Boberskyi’s feuilleton-like commentaries in Lviv newspapers “Dilo (The Deed)” and “Sokil’ski Visti” (The News of the physical-education society Sokil), that became the first signs of Ukrainian journalism in terms of coverage of the international Olympic movement for Ukrainians of both Galicia and the diaspora.